

DE TOORTS

52

Contactblad van het IVN

AUGUSTUS 2000, 18E JAARGANG

afdeling Zuid-Kennemerland

Verslag IVN Waterdag

Diploma uitreiking aan de nieuwe gidsen
"Het leukste diploma wat ik ooit heb gehaald"

IVN ZAKELIJK

"De Toorts" is het contactblad van de IVN afdeling Zuid-Kennemerland. Het IVN Vereniging voor natuur- en Milieueducatie is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft het IVN ruim 180 afdelingen. Meer dan 16.000 leden zetten zich actief in voor natuur en milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.

BESTUUR VAN DE AFDELING ZUID-KENNEMERLAND

Voorzitter

A.P. Hagens, Soestdijkstraat 30, 2012 KS Haarlem, Tel.023 5312427, Email: f'hagens@multiweb.nl

Secretaris

Mw. J. de Vries, Zwitserlandstraat 82, 2034 BN Haarlem, Tel.023 5331557

Penningmeester

Mw. C.C. Allaert, Spaarndamseweg 270 rood, 2021 KB Haarlem, Email: tal@van zanten.nl

Leden:

L. van der Brugge, Gen. Bothastraat 91, 2021 JS Haarlem, Tel. 023 5261584

Coördinatoren werkgroepen:

Werkgroep ~~Exkursions~~: Leo van der Brugge, Tel. 023 5261584, *E mail: leo van der brugge @ hot net. nl*

Werkgroep ~~Publiciteit~~: Jan Rooijmans, Tel. 023 5286186, Email: hetty.jan.@net.hcc.nl *

Werkgroep ~~Groene Winkel~~: Cock Meijer, Tel. 023 5247437, Email: c.b.mmeijer@freeler.nl

Werkgroep ~~Kursussen~~: Anneke Wegman, Tel. 023 5339049, Email: a.wegman@wx.nl

Werkgroep ~~Kinderen~~: Wil Stumpe, Tel. 023 5374168

Werkgroep ~~Tentoonstellingen~~: Erna Schreuder, Tel. 023 5314647

Werkgroep ~~"De Toorts"~~: Theo Litjens, Tel. 023 5280173

Werkgroep ~~Lezingen~~: Jan-Willem van Velzen, Tel. 023 5317756, *E mail: janwannel @ freeler. nl*

Jaarbijdrage (Leden en donateurs) f 30,-

Te storten op girorekening 5007954 t.n.v. IVN - afdeling Zuid-Kennemerland.

Leden ontvangen tevens "Mens en natuur" van het landelijk IVN.

Materiaalcoördinator

Annelies Botschuyver, Tel. 023 5317756

Ledenadministratie

Mw. J. de Vries, Zwitserlandstraat 82, 2034 BN Haarlem, Tel. 023 5331557

Redactie van "De Toorts"

Yvonne Beerthuizen, Caroline Dijkman, Jonne Misset en Theo Litjens

Redactieadres

Theo Litjens, Heemsteedse Dreef 293, 2101 KJ Heemstede, Tel. 023 5280173

Distributie van "De Toorts"

Hennie Kenselaar-Nelis, Gedempte Schalkburgergracht 3F, 2021 AH Haarlem, Tel. 023 5263735

** (moet worden): Mark van Schie, Tel. 023 535 12039, Email:*

Schie, m. h. @ haarlem. nl

INHOUD

De landgoederen van Zuid-Kennemerland: De Hartekamp (deel 1)	4
Groencursus over 'de Herfst'	6
Diploma uitreiking aan de nieuwe gidsen	7
"Het leukste diploma wat ik ooit heb gehaald"	8
Eetbare- en/of geneeskrachtige kruiden	10
In memoriam Martin Daalmeijer	11
In memoriam Hilbert Flokstra	11
Buurtgenoten	12
IVN Waterdag	14
Wijzigingen ledenbestand	14
Kattebelletjes - Vossen	15
Kinderhoek	16
Grootouder-kleinkindproject bij de Zandwaaier	17
Paddestoelen onder de loep - nascholing voor gidsen	18

VAN DE REDACTIETAFEL

Stel je voor, dat je niet (precies) weet wat de betekenis is van het woord "gids"!

Je kunt dan, om dat tekort aan feitenkennis te niet te doen, je woordenboek van de Nederlandse taal raadplegen. Je treft daar in twee betekenissen aan, nl.: leidsman en wegwijzer.

De eerste betekenis duidt m.i. meer op het begeleiden, het coachen van mensen. Je moet hierbij dan denken aan het begeleiden bij de opvoeding van jonge mensen. In de spirituele sfeer wordt vaak van geestelijk leidsman gesproken.

De tweede betekenis heeft een wat lichtere gevoelswaarde, maar niet minder belangrijk. Om maar iets te noemen: wat zou je beginnen zonder wegwijzers, als je een jou onbekende plaats wilt bereiken; voortdurend uitstappen om de weg te vragen is ook een mogelijkheid, maar naast het feit dat het tijdrovend is blijken vele menselijke wegwijzers dat vak slecht onder de knie te hebben.

De gids als handleiding bij bv. bezoek aan een museum is ook aardig meegenomen om je doel te bereiken.

Daar zullen we het verder niet over hebben. Tenslotte gaat het hier over het IVN en de betekenis van de gids voor deze vereniging. In het algemeen is een gids iemand, die letterlijk wegwijzer is. De gids wijst je de weg door een

moelijk begaanbaar, of onbekend gebied, waar je, op jezelf teruggeworpen, de weg zou kwijt raken.

Dat hoeft niet noodzakelijkerwijs beperkt te zijn tot het terrein als zodanig maar kan evenzeer gecombineerd worden met het de weg wijzen door een complex gebied van kennis over een veelheid van onderwerpen. Natuur en milieu bevatten een dergelijke complexiteit aan onderwerpen.

De betekenis van een vereniging als het IVN steunt in belangrijke mate op het werk van "wegwijzers", de natuurgidsen. Om goed de weg te kunnen wijzen in het domein van

natuur en milieu is een gedegen kennis van zaken en liefde voor het vak noodzakelijk.

Een stevige opleiding van twee jaar biedt daarvoor de basis aan de natuurgidsen. Kortgeleden werd de gidsencursus 1998-2000 afgesloten met de diploma-uitreiking aan 23 nieuwe gidsen. Daarmee wordt onze vereniging van harte gelukgewenst, waarbij een woord van hulde voor de docenten zeer zeker op zijn plaats is.

De redactie spreekt de wens uit, dat de nieuwe gidsen nog vele geïnteresseerden de weg zullen wijzen door het interessante en leerzame gebied van Natuur en milieu.

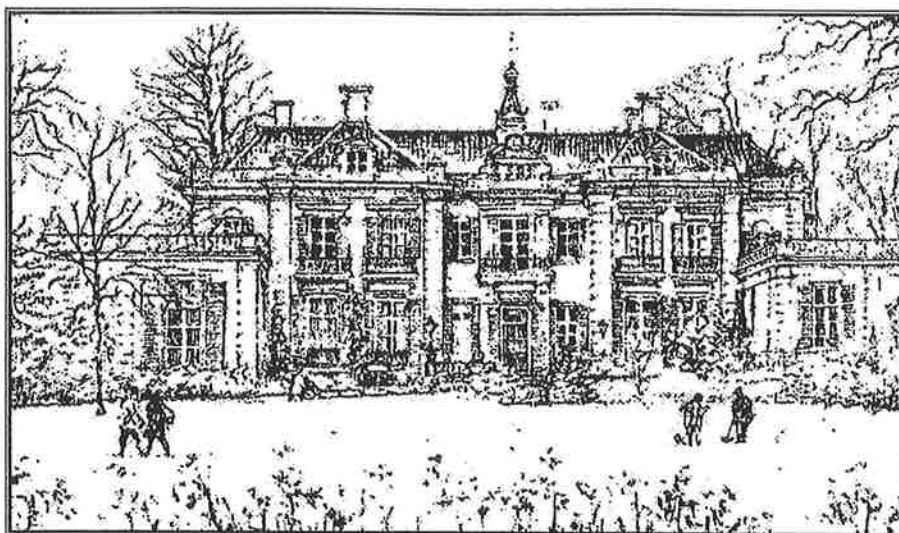
De redactie

Kopij voor het volgende nummer inleveren uiterlijk 1 november 2000

Heel handig is het voor de redactie als u uw ingezonden werk op een floppy aanlevert (inclusief een uitdraai van uw artikel). Tik de teksten zo eenvoudig mogelijk (platte tekst) d.w.z. maak het niet te mooi! De bewerking ervan is voor de redactie dan nog gemakkelijker.

ZUID-KENNEMERLAND

DE HARTEKAMP (deel 1)

Aan de westkant van de Herenweg, de oude verbindingsweg tussen Haarlem en Leiden op de strandwal, lagen in de 17de en 18de eeuw een achttal buitenplaatsen. De Noord-Zuid gelegen oude strandwallen vormden eeuwenlang een veilige, droge route. De Herenweg is eeuwenlang een zandpad geweest en wordt al in een erfpachtaakte uit 1461 genoemd. Vanaf de 16de eeuw was de weg van belang voor de postverbindingen in Holland. Vanuit Heemstede ging de post naar Leiden en Alkmaar via de Herenweg. Eind 18de eeuw wilde een aantal Haagse notabelen de weg tussen Haarlem en Den Haag laten bestraten. Eigenaren van langs de weg gelegen buitens protesteerden daartegen vanwege geluidsoverlast. Het plan ging niet door. In 1804 werd besloten de weg te verharderen. Voor het onderhoud van de wegen werd tot in deze eeuw tol geheven. In Heemstede tot in 1916.

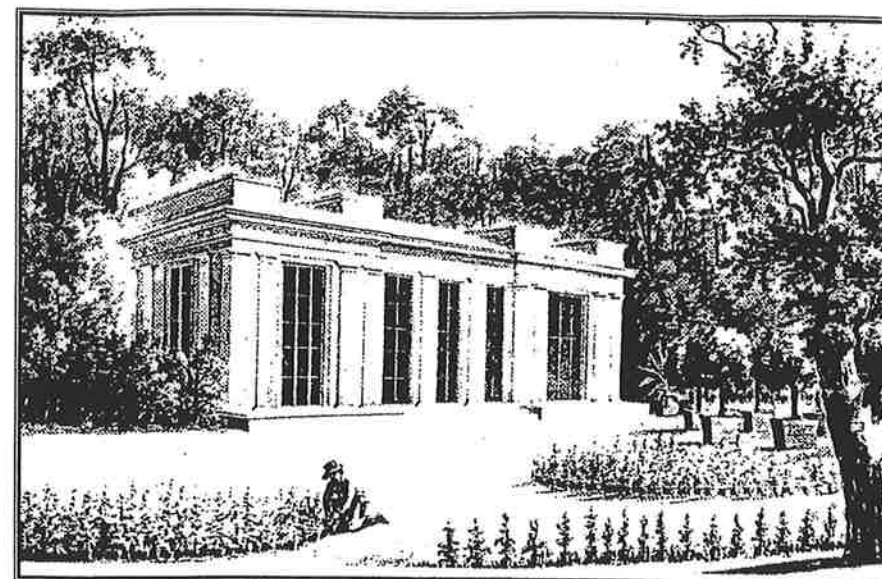
Van die acht buitenplaatsen resteren nog: Landgoed Berkenrode, Ipenrode, Huis te Manpad en de meest zuidelijke, de Hartekamp. Deze buitens liggen op een smalle strook veengrond, bekend als 'het Veen' dat daar in de middeleeuwen door afgraving is ontstaan. Het woord 'rode' duidt op het rooien ofwel kappen van bos in dezelfde tijd. Genoemde landgoederen worden aan de westzijde begrensd door de in 1656 gegraven Leidse-vaart, de trekvaart tussen Haarlem en Leiden. Hiervoor moest hier en daar wat grond aan de achterzijde van de

landgoederen worden onteigend. De Hartekamp ligt voor het grootste deel in de gemeente Heemstede en voor een ander deel in Bennebroek. Ten tijde van ambachtsheer Adriaan Pauw lag de Hartekamp in de ambachtsheerlijkheid Heemstede, waar ook Bennebroek deel van uitmaakte. In 1653, na het overlijden van Adriaan Pauw, is Bennebroek een zelfstandige heerlijkheid geworden, in bezit van zijn zoon Adriaan junior. Zijn oudere broer Gerard kreeg Heemstede. Deze grens tussen de beide plaatsen is sindsdien nauwe-

lijks gewijzigd en loopt dwars door het gebied van de Hartekamp.

De voorgeschiedenis van de Hartekamp gaat terug tot de 16de eeuw met de Haarlemse familie Van Berkenrode als eigenaar van het nabijgelegen gelijknamige landgoed aan de Herenweg. Catharina van Berkenrode was gehuwd met de Leidse burgemeester Franc van Thorenvliet, naar wie de eenvoudige buitenwoning enige tijd 'Thorenvliet' heette.

De naam 'Hartekamp' bestaat sinds 1662, toen Hendrik Zeegerszoon van de Camp, een Amsterdams koopman, de boerenhofstede, genaamd 'Thorenvliet' aankocht voor een bedrag van f8800,-. Een behoorlijke prijs voor: "ene woninge, als Huys, bargh (hooiberg), potinge ende beplantinge, met weij, teel- en hooijland". Hendrik verving de naam Thorenvliet door Hartekamp, waarschijnlijk omdat er in dit gebied herten leefden en hij zijn familienaam op die manier in de nieuwe naam kon verwerken. Na van de Camp wisselde de hofstede verscheidene malen van eigenaar, niet alleen rijke kooplieden, maar ook niet onbemiddelde burgers van Heemstede kochten de hofstede. Hoewel het terrein in de loop der jaren werd vergroot, daalde de waarde omdat er aan de gebouwen weinig onderhoud werd gepleegd en geen grond werd bijgekocht. In 1692 werd Johan Hinloopen bezitter van de Hartekamp. Hij betaalde f4900,- voor 12 morgen en 178 roeden land. Een morgen is een stuk land dat in één ochtend te ploegen was. In onze streek ca. 8000 m². Een morgen zware kleigrond in Zeeland is dus een

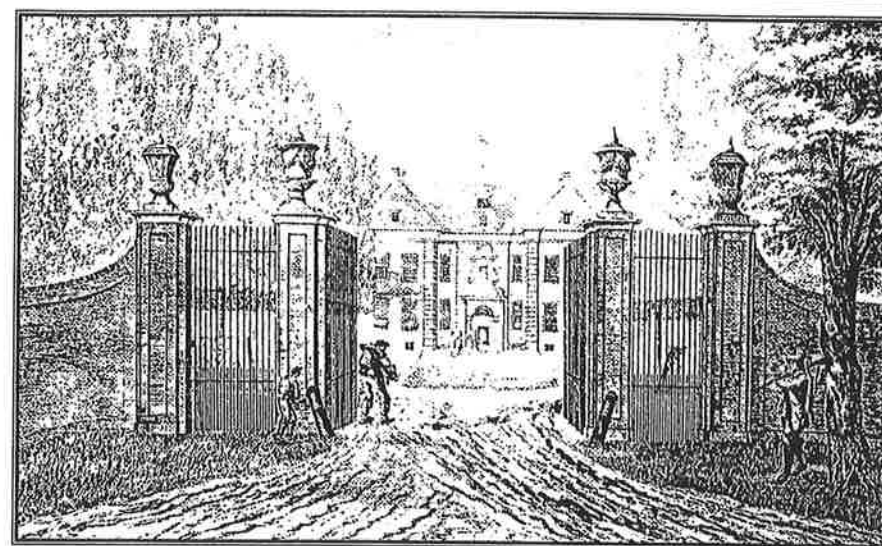

DE ORANJERIE MET RECHTS DE TULPEN-BOOM. ANONIEME TEKENING, BEGIN 19DE EEUW. GEMEENTEARCHIEF HAARLEM.

te kunnen genieten". Georg Clifford junior, zijn zoon, maakte van de Hartekamp één van Europa's beroemdste tuinen, niet alleen door zijn grote vermogen maar ook door zijn enorme interesse voor flora en fauna. Van het duinterrein waar zijn vaders koepel stond, maakte hij een prachtige oevertuin: er kwam een doolhof, een kunstmatige berg (de Parnassusberg), moestuinen, een hertenkamp en een heus amfitheater. Hoogstwaarschijnlijk is de tuin bedacht en aangelegd door Clifford jr. zelf.

Door bemiddeling van professor doktor Herman Boerhaave, professor aan de universiteiten van Leiden en Harderwijk, werd Linnaeus, een student uit Zweden, aangesteld als lijfarts en 'hortulanus'. Van een hortulanus werd gevraagd dat hij de planten uit de tuinen en de kassen kon catalogiseren; herbarium en bibliotheek zou verzorgen en nieuwe planten zou verwerven. Het resultaat van Linnaeus' werkzaamheden was het boek 'Hortus Cliffortianus'. Nog meer bekend is Linnaeus van het classificatiesysteem dat hij bedacht voor de indeling van het planten- en dierenrijk, dat nu nog steeds wordt gebruikt.

Drie jaar bracht Linnaeus in Nederland door. Tijdens zijn periode op de Hartekamp kreeg hij er kost en inwoning, bedienden, een koets met 4 paarden, en een dukaat (ca. f3,-) per dag. In die tijd een schitterende beloning. Het werden jaren van hard werken: vele publicaties, bezoeken van en aan andere geleerden. Na zijn terugkeer in Zweden trouwde hij met de knappe vrouw met wie hij al verloofd was voordat hij kwam afstuderen in Nederland: zijn verloofde had met smart op hem gewacht! Ter gelegenheid van zijn 200ste geboortedag is op 23 mei 1907 een bronzen borstbeeld op een marmeren voetstuk geplaatst in de tuin van de Hartekamp, wat er nog steeds staat. *wordt vervolgd*

DE HARTEKAMP 1777

stuk kleiner. In de 15 jaar dat Hinloopen eigenaar was heeft hij er een buitenplaats van allure van gemaakt. Doordat landgoedarchitect Springer in 1902 op een veiling een kaart uit 1708 van de Hartekamp ontdekte weten we precies wat Hinloopen van de Hartekamp gemaakt heeft: Hij liet een geometrische tuin aanleggen ter grootte van het hele grondoppervlak. Het huis dat hij liet bouwen lag op één vierde van de lengte van de tuin vanaf de Herenweg. Drie vierde deel vormde de tuin achter het huis. Het was hetzelfde huis dat wij nu nog aantreffen. Wel is er later aan verbouwd en zijn er nieuwe vleugels aangebouwd. Het geheel werd omgeven door waterlopen. In de hoofdas lagen voor het huis het lindenplein, achter het huis parterres om een ovale vijver; een dwarsvijver over de breedte van het terrein, daarachter een lange vijver die in open verbinding stond met de Leidsevaart. Over de vorm en de indeling van de tuin later meer.

1709-1788 (bijna de hele 18de eeuw) leefden er op de Hartekamp drie generaties van het Amsterdamse koopmansgeslacht Clifford. George Clifford senior betaalde f22.000,- voor het landgoed. Alles wat Hinloopen gerealiseerd had, moest natuurlijk wel betaald worden. Clifford Sr. pachtte een stuk wildernis behorend tot de heerlijkheid Bennebroek aan de overkant van de Herenweg. Op een duintop liet hij een koepel bouwen om "vandaer het gesicht van de Haerlemmer-meer

Groencursus over 'de herfst'

De inkt op de diploma's van de afgelopen Natuur-gidsencursus was nog maar net opgedroogd, of de cursuswerkgroep zat al weer rond de tafel om een nieuwe Groencursus te bespreken.

Vier nieuwe leden hebben het team versterkt en zijn enthousiast over het volgende:

In het najaar start een nieuwe Groencursus met als thema 'de herfst'. Op vier woensdag-avonden wordt u in het NME-centrum Ter Kleef bijgepraat over diverse herfstonderwerpen.

De eerste avond op woensdag 27 september staat in het teken van paddestoelen. Het verschil tussen boomkillers en boom- of bladopruiers wordt u haarfijn uitgelegd.

De zondagochtend erna (1 oktober) gaan wij op zoek naar sporen van paddestoelen. Dit doen wij op Landgoed Elswout, waar tevens de grote Paddestoelen-manifestatie van onze afdeling wordt gehouden.

De tweede avond van de cursus gaat over vogeltrek en is op woensdag 11 oktober. De bijbehorende excursie (zondag 15 oktober) is in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland, bij Parnassia. Voor de echte vroege vogels start de excursie om 7 uur 's ochtends, maar voor de uitslapers is er ook een om 10 uur.

De derde avond gaat over zaden en vruchten. De theorie is weer in Ter Kleef, op 25 oktober. Wandelbos Groenendaal barst van de zaden en vruchten, die wij dan ook op zondagochtend 29 oktober om 10 uur gaan bekijken.

De laatste avond, woensdag 8 november, zitten wij in Ter Kleef binnen te praten over guur herfstweer en de invloed hiervan op onze omgeving. Zaken als landschapsvorming, verwerking, vergroeiing, maar ook bladafval, zullen dan ter sprake komen. Deelnemers aan de cursus worden uitgenodigd om zondagochtend 12 november het herfstweer mee te maken in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Wellicht in een vliegende storm, maar een heerlijk herfstzonnetje is ook mogelijk.

Kortom: een aantrekkelijk programma met nieuwe aspecten over onze omgeving. De kosten van deze cursus zijn f 40,00 per persoon en zijn inclusief een kop koffie, documentatiemapje en de toegangsprijzen voor de excursies. Doet u mee?

U kunt zich opgeven bij Marga Kuyper telefoon: 023-5382666 (na 18.00 uur). U krijgt van de cursusgroep een bevestiging van uw deelname. Er kunnen maximaal 25 personen meedoen.

Wat u nog moet weten!

Natuur- en Milieucentrum Ter Kleef (stadskweektuin) bevindt zich aan de Kleverlaan in Haarlem-Noord. De avonden duren van 20.00 uur tot 22.00 uur. U bent vanaf 19.45 uur welkom. De excursies duren van 10.00 uur tot 12.00 uur.

DIPLOMA UITREIKING AAN DE NIEUWE GIDSEN

Zaterdag 17 juni, een stralende zomerdag, die uitnodigde om buiten iets te ondernemen. Echter een belangrijke gebeurtenis voor het IVN-ZK in huis ter Kleef had voor velen een hogere prioriteit. Een groot gezelschap vulde de zaal van het NME om getuige te zijn van de uitreiking van de diploma's aan de geslaagden van de gidsencursus.

Een fraaie selectie van werkstukken van de gidsen was op tafels ter inzage uitgesteld. Twee jaar geleden gestart met 34 deelnemers, met thans 23 geslaagden! Een verheugend resultaat, niet alleen voor de betrokkenen maar ook voor het IVN als geheel een resultaat om trots op te zijn.

Anneke sprak als cursusleider een inleidend woordje, waarbij zij er o.a. op wees, dat het hier om een basisopleiding gaat. Zij riep de geslaagden op ook in de toekomst bezig te blijven met het uitbouwen van de verworven kennis en het opdoen van ruimere ervaring in het veld. Tevens stelde zij vast, dat het wel en wee van zo'n groep, gedurende twee jaar intensieve studie en samenwerking, ook een afspiegeling is van de kringloop van het leven, waarbij geboorte, trouwen en overlijden hun invloed hebben en een realiteit betekenen. Daarna gaf Anneke het woord aan Jan Willemse, die naast zijn vrijwilligerswerk voor het IVN-Midden Kennemerland ook actief is in de BCN (Begeleidingscommissie Natuurgidsen-cursussen).

In die hoedanigheid begeleidde hij ook de cursus van het IVN-ZK.

Vervolgens kwamen alle geslaagden persoonlijk bij Anneke langs om hun diploma in ontvangst te nemen, waarbij docent Jan Willem de vererende taak had toebedeeld gekregen iedereen van een IVN tas te voorzien.

Fred sprak de geslaagden toe namens het bestuur en onderstreepte de erkentelijkheid van de Vereniging met een ruiker bloemen voor elk van de gediplomeerden en de docenten. Wil besloot de reeks toespraken namens de geslaagden.

Na afloop van het officiële gedeelte bleven velen nog enige tijd gezellig nakaarten. Het was een geslaagde middag.

Theo Litjens

Achterste rij v.l.n.r.:
 Huib Koel, Dick Saher, -
 Joanne Warmerdam, -
 Eveline Zeilstra, x
 Else Niesing, -
 Diny Godefrooi, x
 Rikie Kleverwal, -

Middelste rij v.l.n.r.
 Hendrien Koers, -
 Ronald van Zon, x
 Linda van Bakel, -
 Theo Veltman, -
 Jonne Misset, x
 Kobie Kuilman, -
 Ans Pauw, *
 Leo determann, x
 Wil Stumpe, ?
 Marjon Bruins, -
 Ineke Tacken, -

Vooraan zittend v.l.n.r.
 Cora Miltenburg, x
 Nanda Vlam, x
 Joke Mantel, -

Op de foto ontbreken
 Arnoud van Utrecht en
 Maarten van Walsem.

"Het leukste diploma wat ik ooit heb gehaald."

Marjon Bruins over de Natuurgidsencursus september 1998 - juni 2000

Toen Theo Litjens vroeg wie er voor 'De Toorts' een stukje over de natuurgidsencursus zou willen schrijven, bood ik spontaan aan om dat te doen. De enige beperking die ik daarbij meekreeg, was dat het stukje niet te lang mocht worden. Een zware opdracht, want als ik terugdenk aan de afgelopen twee jaar dan schieten mij zoveel leuke herinneringen te binnen, dat ik ook een boek vol met memoires uit kan geven.

Het begon allemaal twee jaar geleden met de mededeling van mijn schoonzusje dat zij zich op ging geven voor de natuurgidsencursus bij het IVN. Daar had ik ook wel oren naar. Wel was ik bang dat ik, opgegroeid als flatkind met een natuurkennis van niets, nooit het intakegesprek zou doorkomen. Maar tot mijn stomme verbazing bleek dat geen enkele belemmering te zijn, als de interesse er maar was. Nou en óf die interesse er was! Kweekte ik als kind al niet kruiden op het balkon? En stond mijn kamertje niet vol met planten? Wel jammer dat die interesse verder nooit is gestimuleerd. Maar goed, na ons 'toelatingsexamen' begon het echt.

De eerste kennismakingsavond bleek een schot in de roos. Een leuke club mensen en enthousiaste docenten. Dit groepsgevoel werd nog versterkt door de opdrachten die we kregen en die alleen konden slagen als iedereen zijn steentje bijdroeg. Zo moesten we zelf een excursie geven en die aan elkaar presenteren. Ook moesten we - ieder voor zich - leuke wetenswaardigheden bij elkaar sprokkelen over een boom, een vogel en een insect. Bij elkaar leverde dit dan leuke en originele boekwerkjes op die heel handig zijn bij de voorbereiding van een excursie.

Bijzonder leuk waren ook de 'biologische momenten', waarbij wij door middel van voelen, proeven en ruiken mochten raden wat de docenten ons in handen hadden gegeven. Tja, hoe kun je dan nog vergeten wat een balsempopulier is, als je die eenmaal hebt geroken?

Om onze didactische vaardigheden te testen, hielden we allemaal vijf-minuten-praatjes over een kort onderwerp. En natuurlijk wisselden wij 's winters onze thermoskannetjes uit tijdens soms ijzig koude of totaal verregende excursies. Want

voor IVN-ers is het nooit mooi of slecht weer: het is namelijk altijd IVN-weer en alle activiteiten gaan altijd door. Maar het enthousiasme was toch zo groot, dat ook de cursisten zelf excursies en activiteiten - zoals kampeerweekenden - organiseerden. Bij de diploma-uitreiking werd dan ook gezegd dat wij 'van een club burgers die wij in het begin waren' uiteindelijk waren veranderd in een 'groep IVN-ers'. Groot was dan ook de schok toen geheel onverwachts een van onze medecursisten, Hilbert Flokstra, overleed. Wij hadden hem allemaal leren kennen als een enthousiaste IVN-er met een grote inzet. Het was dan ook erg fijn te merken dat iedereen in die periode bij elkaar terecht kon met zijn verdriet.

Tja, misschien zult u zich afvragen of zo'n cursus ook iets voor u is? Na mijn verhaal kan ik alleen maar zeggen 'bezint eer ge begint, want eerst gedaan en dan gedacht, heeft menigeen in leed gebracht'. Het volgen van de cursus is namelijk erg gevaarlijk, omdat het verslavend werkt. Het is dus beter om er maar niet aan te beginnen. Doet u dit onverhoopt toch, maak de cursus dan ook af, omdat u anders uw hele leven het gevoel houdt dat u iets mist.

Ook worden gewone activiteiten zoals fietsen en autorijden levensgevaarlijk. Laatst zat ik bijna in de berm, omdat ik het vreemd vond in die berm Deens Lepelblad aan te treffen, een zoutminnend plantje. Enige navraag leerde, dat het 's winters strooien met zout een perfecte omgeving oplevert voor dit plantje.

Mijn gezin heeft ook erg geleden onder mijn activiteiten. Zo kreeg ik het vorig jaar met Pasen ineens in mijn bol dat er een vijver in onze tuin

moest komen. Natuurlijk kon een tuincentrum ons aan alles helpen, zodat we bepakt en bezakt naar de auto strompelden. De vijver bleek toen minstens viermaal zo groot als de kofferbak, zodat mijn man in de stromende regen met een omgekeerde vijver op zijn hoofd naar huis moest wandelen. Maar nu ruim een jaar later mag het resultaat er zijn. Je moet voorzichtig lopen in de tuin omdat er overal kleine kikkertjes wegpringen. De grote kikkers worden minder bang en springen minder snel het water in als je langs loopt. Ook hebben we padden en zelfs een salamander gezien.

Ja, en natuurlijk steek je er veel meer tijd in dan de twaalf uur per maand waarmee de cursus was aangekondigd. Om echt wat kennis te krijgen

moet je namelijk zoveel mogelijk meelopen met alle excursies, dat leert het snelst. Waarschijnlijk ben ik daarbij iets te enthousiast geweest en heb ik ook mijn kinderen net iets te vaak meegenomen. Zo kon het gebeuren dat ik mijn kinderen tijdens een excursie in het Thijsses Hof alleen maar stil kon krijgen door ze na afloop een ijsje te beloven, als ze lief waren geweest. Nou, en lief waren ze! Quasi geïnteresseerd stelden ze allerlei vragen over de stinsenplanten, hetgeen de gids de uitspraak ontlokte dat ik toch zulke lieve kinderen had! Na afloop sprintten deze lieve kinderen echter wel als eerste naar het Hans-en-Grietje-huisje om het beloofde ijsje op te eisen. Gelukkig is mijn gezin nu wel zo ver dat ze het verschil weten tussen een meerkoet en een waterhoentje. En mijn man herkende op Texel

Om te illustreren hoe mijn gezin de IVN-periode heeft ervaren, wil ik u graag het gedicht laten lezen dat ik van Sinterklaas kreeg.

*Bovenstebeste Marjon,
Ik zie je wel eens wandelen door de bossen
En dan loopt je gezin mee te hossen
Vroeger liepen jullie de 5 km. in een uur
Zo'n zelfde wandeling is nu van veel langere duur
Dit kan je gezin niet altijd waarderen
De meeste tijd gaat zitten in het determineren
Want jij ziet dingen die je niet kent
En dat is waar jij niet gelukkig mee bent
Hebben wij het hier over de Koekoeksbloem
Of is het een ander stuk groen
En zo gaat het de hele weg door
Een boek waar niet alles in staat is reuze onhandig, hoor
Jij kunt dan aardig mopperen op dit soort dingen
De naam van het object moet je dan maar verzinnen
Je hebt een bijzondere interesse voor de Paddo
De goede Sint vindt dat maar zo, zo
Ze kunnen heel gevaarlijk zijn
Of zit hem daarin juist de gein?
Laatst ging Sint bij jou op bezoek
Een reuze Paddo zag hij staan in de tuin z'n hoek
Hij schrok zich rot, ze is toch niks van plan?
Van Paddo's word je high, Piet weet daar alles van
Alles wilde hij weten van dit exemplaar
Voorlopig kwam hij niet verder dan: wist ik het maar
Hij kocht een boek en dacht ik zoek het op
Maar al die moeilijke termen, hij gaf het al gauw op
Beste Marjon, zou jij het soms weten?
Wat is dit voor merk en kun je het eten?
Graag verneem ik het resultaat
Ik hoop dat alles goed met je gaat
Sint en de Pietermannen*

de inktzwam. Soms sta ik stomverbaasd. Hoewel, veel hoop heb ik toch niet voor hem. Laatst plantte hij een plantje in ons boomtuintje in de straat. Dat plantje bloeide zo leuk, zei hij. Het bleek het door hem zwaar bestreden zevenblad te zijn, waar hij jaren tegen heeft gevochten.

Tja, en toen kwam onze eindopdracht, te weten het organiseren van een dag rond de Molenplas. Met ieders inzet is het een erg leuke dag geworden. Daarbij wil ik wel de kanttekening maken, dat deze dag toch in de eerste plaats dankzij onze docenten tot stand is gekomen. Zij zijn het immers geweest die - ook ondanks persoonlijke tegenslagen - hebben volhard in hun streven om ons tot echte natuurgidsen op te

leiden. Ik weet dat ik namens alle cursisten spreek als ik zeg dat wij ze daarvoor zeer erkentelijk zijn. Als dank zal onze groep uitwaaiëren over de verschillende IVN-werkgroepen en zich daar verdienstelijk maken. En om te zorgen dat wij als groep niet in een gat vallen, worden er nu al enige nazorgactiviteiten georganiseerd. Zo is al afgesproken dat wij volgend jaar in Zeeland gaan kamperen. En ook zullen we allemaal om de paar maanden iets organiseren om het groepsgevoel levend te houden. Alle gekheid op een stokje, ik kan u deze cursus dus van harte aanbevelen. Want op mijn veterdiploma na, is dit het leukste diploma wat ik ooit heb gehaald.
Marjon Bruins

Enkele in Nederland gebruikte namen zijn: Borstwortel, Engelkruid, Ingele waertel en Wild engelkruid. U ziet, dat op één na alle namen duiden op iets bovenzintuigelijks. Dit zou te verklaren zijn, doordat volgens een legende dit kruid door een engel als geneeskruid voor de lijdende mensheid is aangewezen. Het werd o.a. gebruikt tegen de pest.

De gebruiksaanwijzing staat op rijm:
*'Als de peste door het landt
 Henen loopt en Godes handt
 Op den aerden is verheven
 Doe elk een saetgen geven
 Dach voor dach om op te vasten
 Van d'oprechte Angelica
 Als ons boden en de gasten
 Volgen oock de reste na'*
 (uit Hondius Moefeschans)

Ook werden tot poeder gewreven zaden gebruikt tegen hoofdluis. De zaden bevatten nl. etherische, aromatische olieën. 't Kruid werkt op het gehele menselijke gestel en wordt wel (zwakke) Europese ginseng genoemd. De plant is bij uitstek geschikt voor zwakke zenuwachtige types, die weer op krachten moeten komen. Ze is werkzaam in het spijsverteringsgebied maar ook kalmerend en ontspannend. Maria Treben verwerkt o.a. engelwortel in haar Zweedse kruidenbitter. Behalve in de geneeskunde maakt men ook op culinair gebied graag gebruik van de Aartsengelwortel. Dit in tegenstelling tot de gewone engelwortel, die wat bitterder en wat taaier is.

eerbare en/of geneeskrachtige kruiden

Grote Engelwortel of Aartsengelwortel

Angelica archangelica

engels: Holy Ghost

frans: Herbe du Saint Esprit

duits: Heiliggeistwurz

Van alle planten biedt de Aartsengelwortel of Heilige Geestplant wel de meeste bescherming tegen heksen, duivels en demonen, alleen al door de naam... Ook wanneer u niet bezeten bent van de duivel, lijdt aan de pest of last van hoofdluis hebt, is het de moeite waard Aartsengelwortel in uw tuin te kweken als alternatief voor de Grote (uitheemse) Bereklaauw.

In schoonheid zijn de beide planten m.i. vergelijkbaar. Rijp zaad heb ik voorradig in augustus en september.

De kiemkracht is ca. 2 à 3 weken.

Yneke Bettink

Te beginnen met de stengels, die rauw of gekookt gegeten kunnen worden als bleekselderij (ook een familielid) of men kan ze confijten wat vooral in Frankrijk en in Engeland een bekende lekkernij is. Tevens kan de geconfijte Aartsengelwortel dienen ter versiering van zoet gebak (b.v. cake). Men kan de bloemknoppen gestoofd als groente eten. Tot slot hebben we nog de kloosterdrankjes als: Radix Sancti Spiritus en Chartreuse, waaraan de zaden hun smaak geven.

In Memoriam

Martin Daalmeijer

Op 5 mei jl. overleed ons lid en oud bestuurslid Martin Daalmeijer. Dit bericht kwam voor menigeen als een schok. Nog tijdens de laatste algemene ledenvergadering in maart van dit jaar was Martin gewoon aanwezig, en stelde hij, als gebruikelijk, weer vragen en toonde zich zeer betrokken bij onze afdeling. Daarna kreeg die vreselijke ziekte vat op hem en is het ongelooflijk snel gegaan.

In Martin verliezen we een natuurgids met veel liefde voor 'het vak'. Hij kon buitengewoon boeiend vertellen en de mensen tijdens excursies er echt bij betrekken. Hoeveel mensen zullen niet dankzij Martin's befaamde dialezingen op de paddestoelendag met heel andere ogen naar paddestoelen zijn gaan kijken. Hij had veel oog voor details en de kleine dingen. In de winter op het strand in een waadbreek met een sleepnet achter zich aan ving hij garnaltjes en andere kleine zeediertjes: het publiek was ademloos. Ook de macro fotografie en de microscopie hielden hem bezig. We zijn dan ook zeer dankbaar dat hij zijn eigen fraaie microscoop aan onze afdeling heeft nagelaten. Opdat wij er weer mensen met 'de wonderen van het kleine' kunnen laten kennismaken. We zijn vastbesloten dat ook zeker te gaan doen.

Als bestuurder was Martin aanwezig maar niet op de voorgrond. Als tweede secretaris heeft hij jarenlang zeer accuraat de verslagen van bestuurs-, werkgroep- en afdelingsvergaderingen gemaakt. Tijdens deze vergaderingen was zijn inbreng vanuit de praktijk van de natuurgids zeer waardevol. Voor de totstandkoming van een beleidsplan waren we te gast bij Martin op de camping Vogelenzang waar we zijn collectie fuchsia's, die hij met veel zorg had gekweekt konden bewonderen. Ook daaruit bleek weer het vakmanschap en de liefde voor de natuur.

De laatste jaren toen Martin eenmaal met vut was ging hij zich voor nog veel meer andere zaken interesseren zoals de computer met flightsimulator. En ook hier kwam zijn technische aard weer boven en sprak hij met bewondering over de mensen die dat allemaal bedacht en uitgevoerd hadden. In de werkgroep lezingen draaide hij mee met het sorteren en op naam brengen van vele dia's. Steeds weer met een grote betrokkenheid en inzet.

In Martin verliezen we een natuurgids en een fijn mens, waar prima mee samen te werken was. We kunnen dankbaar terugkijken op alles wat hij voor onze vereniging heeft gedaan en betekend. We wensen zijn vrouw Geesje en de kinderen veel sterkte bij het verwerken van dit verlies.

Namens het bestuur,

Fred Hagens

Voorzitter

In Memoriam

Hilbert Flokstra

Hilbert werd lid van het IVN op het moment dat de Gidsencursus '94-'95 bijna was afgelopen. Dat was een teleurstelling, maar Hilbert werd toch direct een actief lid. Dat deed hij door zich aan te melden bij de werkgroep cursussen. Dat was natuurlijk ook de beste manier om vast een en ander over de natuur te leren. Tijdens de Groencursussen van 1996 bleef het nog bij hand- en spandiensten, want om direct daadwerkelijk onderdelen van de lessen te gaan verzorgen, dat ging hem nog iets te ver. Maar in 1997 deed Hilbert actief mee aan de uitwerking en verzorging van de Groencursus en de cursus 'Bomen over bomen'. Hilbert was secuur en alles werd goed uitgezocht, nagelezen en opgeschreven. Deze manier van werken kwam later ook goed van pas toen Hilbert tijdens de Groencursus van dit voorjaar te ziek was om zelf de les over stinsenplanten te geven. Wil Stumpe kon deze les zonder al te veel problemen van hem overnemen. In het najaar van 1998 was het eindelijk zover dat Hilbert van rol kon wisselen. Hij stapte tijdelijk uit de cursuswerkgroep en werd één van de cursisten van de Gidsencursus. Hij bleek niet alleen een zeer prettig werkgroeplid, maar ook een voorbeeldig cursist. De medecursisten zullen het met ons eens zijn dat Hilbert altijd bereid was een handje te helpen.

Voor de eindopdracht van de Gidsencursus gaf Hilbert zich op voor de organisatiegroep. Samen met vier andere cursisten heeft hij de grote lijnen van de IVN Waterdag van 4 juni uitgezet. Toen hij plotseling ziek werd, kon niemand nog vermoeden dat hij niet meer aanwezig zou zijn bij de Waterdag en bij de diploma-uitreiking.

Het spijt ons dan ook zeer dat Hilbert zijn diploma nooit daadwerkelijk in handen heeft mogen houden. Hij heeft er echter nooit aan hoeven twifelen: dat diploma heeft hij zeker verdiend!

de cursuswerkgroep

Buurtgenoten

Het insectje dat in dit verhaal voor het voetlicht komt, is al vele miljoenen jaren in vrijwel ongewijzigde vorm op onze aardkloot. Het is een gemakkelijke huisgenoot, die alleen maar een donkere, vochtige en als het kan warme omgeving van u vraagt. U zult hem vanuit uw ooghoeken waarnemen als hij zich razendsnel uit de voeten maakt om dat vermaledijde licht te ontwijken dat zijn duistere plek ontheiligt. Het is een overlever van het zuiverste water en behalve in uw boekenkast richt deze zilveren frummel met zijn vele aanhangsels weinig schade aan. Hier is zijn levensverhaal.

Oud, maar nog lang niet der dagen zat

Lepisma saccharina, doordeweekse naam zilvervisje of suikergast voldoet aan voldoende kenmerken om een insect te mogen heten. Lieden met een hokjesgeest hebben hem bij de ongevleugelde insecten ondergebracht en deze geleedpotige neergeplant in de orde van de franjestaarten (Thysanura). Hierin hebben ca. 350 soorten hun onderkomen gevonden, die verder van onbesproken gedrag zullen blijven. De dames en heren franjestaarten zijn het nauwste verwant aan de oerinsekten die in het Devoon hun opwachting maakten. In die slordige 400 miljoen jaar hebben ze het niet nodig gevonden veel aan hun uiterlijk te veranderen. Primitief mogen ze zijn, maar ze hebben een indrukwekkende stamboom en kunnen zich nog steeds perfect handhaven, dus het is maar net wat je primitief wenst te noemen.

Een glansrijk wezen

De gemiddelde lengte van een zilvervisje bedraagt 7 tot 10 mm. Hij is bedekt met glanzende zilverkleurige schubben (vandaar de naam), die gemakkelijk loslaten. Deze schubben zijn bedekt met een zilverachtig poeder. Wie dit razendsnelle wezen wil pakken krijgt meestal alleen wat van dit poeder op de handen, het enige teken dat je met een zilvervisje in aanraking bent geweest. De kop met facetogen (die niet zoveel voorstellen) is versierd met een tweetal indrukwekkend lange voelsprietten.

Met zulke tasters is geen enkel donker hoekje een obstakel. Zoals dat hoort bij een insect is het lijf verdeeld in een kop, borststuk en achterlijf. Het borststuk torst drie paar poten die het beestje in staat stellen flitsend te bewegen. Aan zijn achterlijf heeft het zilvervisje de drie lange dunne kenmerkende staartaanhang-

sels die hem toegang geven tot de orde van de franjestaarten. Het zilveren huidje is dun, zacht en waterdoorlatend. Een inwendig buizensysteem zorgt voor een prettige ademhaling. Volgens kenners hebben ze weinig ontwikkelde zintuigen, dat meld ik u bij deze.

Een duister bestaan

Zilvervisjes komen overal en in groten getale voor, maar worden weinig gezien door hun voorliefde voor duistere plekken en hun meer dan goed ontwikkelde vermogen benen te maken zodra er licht op hun lijven valt. Ze vallen op een donkere, vochtige en warme omgeving. In onze streken voldoen onze gebouwen meestal aan die voorwaarden, en er zijn altijd wel hoekjes te vinden waar het lichtschuwe wezen zich thuisvoelt. Favorieten zijn hierbij de badkamer, het toilet, de keuken (kastjes). Rustige plekken waar een hoop oud papier is opgeslagen kunnen ze ook waarderen. Echte trendvolgers, die zilvervisjes. In de vrije natuur houden ze zich meestal op tussen bladeren, mos en onder boomschors en stenen.

Het zijn uitsluitend nachtbrakers die niets van licht moeten hebben en alle kanten uitschieten wanneer in hun donker hoekje een lamp aangaat.

Met dank aan Laurens Jansz. Coster

Een franjestaart in natuurstaat eet volgaarne rottend dierlijk en plantaardig materiaal en alles wat op deze dode resten groeit. Ook hout kunnen ze aan, want hun darm voorziet in bacteriën die cellulose kunnen afbreken. En ze zijn gek op alles waar zetmeel in zit, en dat is ruimschoots aanwezig in papier. Onze held werkt zich dan ook met smaak door boeken, dozen en oude kranten heen. Ook in lijn zit zetmeel, en dat is de reden waarom de zilvervisjes zich te goed doen aan behang en graag zijn tenten opslaat in bibliotheken, waar hij papier en lijn op zijn pad vindt. De uitvinding van de boekdrukkunst was niet alleen voor de mensheid, maar ook voor het zilvervisje een zegen.

Dansen in het donker

Nu mag u de indruk gekregen hebben dat het bij de fam. Lepisma alleen maar om eten draait in dit leven. Maar er zijn momenten dat zilvervisjes van beide seksen ook om elkaar heen draaien met het doel hun stokoude genen door te geven aan een nieuwe generatie. En op zulke momenten wordt het bal. Een zilvervisheer doet moeite voor zijn uitverkorene (in de praktijk waarschijnlijk de eerste de beste onvankelijke vrouw die hij tegenkomt): hij voert een heuse paringsdans voor haar op waarbij hij wonderlijke sprintjes en sierlijke draaibewegingen maakt.

Deze vertoning van genegenheid heeft een doel, want hij heeft in een kuultje in de bodem een aantal draden gespannen en daaronder heeft hij een zaadpakketje gedeponneerd. En nu probeert hij het vrouwtje zover te krijgen dat ze al dansend met deze draden in aanraking komt. Als dat gebeurt, kromt zij haar achterlijf en neemt het kostbare pakketje op in haar geslachtsopening. Missie volbracht, de dans ten einde, de overdracht succesvol verlopen. De eieren worden een voor een op een donkere vochtige plaats gedeponneerd en handig gecamoufleerd met toevallig aanwezige rommeltjes. En daarmee zijn voor het zilvervisvrouwtje de grenzen van het moederschap bereikt; de nakomelingen zullen op eigen kracht de wereld moeten verkennen. Hun ouders zijn al lang weer ergens met een maaltijd bezig.

Sprekend hun ouders

Het kroost van een zilvervisje ziet er uit als de ouders, maar dan in miniformaat. Ze opteren voor een eenvoudige ontwikkeling: aan de voor insecten zo typerende metamorfose wordt niet gedaan. Zilvervisjes doen het met vervellingen. Het duurt zo'n drie jaar tot ze zich volwassenen mogen noemen. In hun eerste levensjaar vervellen de kleinen al drie tot vijf maal. Ze zien er niet alleen uit als hun ouders, ze gedragen zich ook zo. Overdag weggekropen in duistere naden en kieren, 's nachts hun omgeving afstropend naar suiker- en zetmeelhoudende materie.

Op gezette tijden wordt de huid van lijf, poten en voelsprietten verwisseld voor een ruimer zittend ensemble. In totaal, zo heb ik gelezen, maakt het grut 14 larvestadia door en zijn ze na een jaar geslachtsrijp

Primitief maar paraat

In tegenstelling tot de "hogere" insecten kunnen de zilvervisjes blijven vervellen als ze al volwassen zijn, en daarmee telkens iets groter worden. Bij een bepaalde grootte wordt er gepaard en eieren gelegd, en daarna verwisselt hij vrolijk nog een aantal malen van jas tot hij het na ca. 50 maal welletjes vindt. Voor zo'n klein dier kunnen ze lang leven: wel acht jaar (sommige bronnen spreken van tien).

Een taaie rakker, dat zilvervisje.

Al 400 miljoen jaar in beeld, succesvol geïntegreerd in het bestaan van homo sapiens, de schrik van menig bibliothecaris en hoewel talrijk nauwelijks waarneembaar.

Hoezo primitief?

Yvonne Beerthuizen

90 mm
gem 7 tot 10 mm
8.5 mm.
Ca 10 x vergroot.

IVN WATERDAG

De publieksdag over het thema water was een groot succes. De dag was dit keer georganiseerd door de cursisten van de Natuurgidsencursus, als afsluiting van hun tweejarige opleiding. Op de bewuste zondag 4 juni wordt al om half negen 's morgens de immense tent opgezet op het grasveld naast het restaurant aan de Molenplas in Schalkwijk. Tegen negen uur arriveren de mensen die zorgdragen voor de tentoonstelling en de aankleding van de tent. Vijf marktkramen worden opgehaald en krijgen een plaatsje in de tent en er wordt een kinderhoek gecreëerd. Langzaam aan loopt het terrein vol met cursisten, allemaal druk in de weer om de dag tot een succes te maken. Even na 11 uur wordt de dag officieel geopend, de tent is dan al aardig vol met belangstellenden. En dan gaan alle activiteiten van start. Regelmatig over de dag verspreid zijn er excursies voor volwassenen en kinderen. Een aantal cursisten heeft een fietsexcursie samengesteld die ook nu nog verkrijgbaar is bij de afdeling. Belangstellenden kunnen molen De Hommel bezoeken en met het fietvoetveer over naar het theehuis of het museum de Cruquius. In de tent kan men een tentoonstelling over padden bezichtigen, de Groene Winkel is present, de IVN-jongeren hebben een kraam en er staat een 'waterloog' van de provincie die water test en van alles kan vertellen over de waterkwaliteit. Kinderen kunnen knutselen en kleuren en natuurlijk gewapend met schepnet en loepnetje mee op waterexcursie door het gebied. De hele dag door was er grote bedrijvigheid in en rondom de tent, terwijl de zon alles en iedereen verwarmde (er was regen voorspeld). Kortom, een geweldige dag met een goede opkomst!

Wijzigingen ledenbestand

Nieuwe donateurs

Mw. W.M.P. Hartman
Oosterlaan 17
2101 ZP Heemstede

Dhr. R. Helm
Amsterdamsevaart 74
2032 ED Haarlem
Tel: 023-5402213

Mw. C. de Jonge
Zadelmakerslaan 34
2012 CW Haarlem
Tel: 023-5343376

R.H.J. Raaphorst
Andorrastraat 16
2034 XW Haarlem
Tel: 023-5359165

Dhr. J. Schoute
Arsenaalstraat 10
2311 CT Leiden

Dhr. M. van Vlerken
P. Wantelaan 65
2015 EA Haarlem
Tel: 023-5245130

R.M. Zinsmeister
Van Ittersumlaan 20
2121 BR Bennebroek
023-5846217

Opgezegd

Mw. Meeter (D)

Adreswijziging

Dhr. D. Kortekaas (L)
Nieuw:
Reigerstraat 111
2025 XC Haarlem
Tel: 023-5276563

Mw. K. Leliveld
Nieuw:
Hyacintenlaan 6zw,
2015 BC Haarlem
Tel: 023-5516051

Mw. C. Miltenburg (L)
Nieuw:
Pieter Calandlaan 750
1060 TX Amsterdam

Mw. M. Preenen (D)
Nieuw:
H. Roozenlaan 30
2015 JN Haarlem

Overleden

Dhr. M. Daalmeijer (L)
Dhr. H. Flokstra (L)

VOSSEN

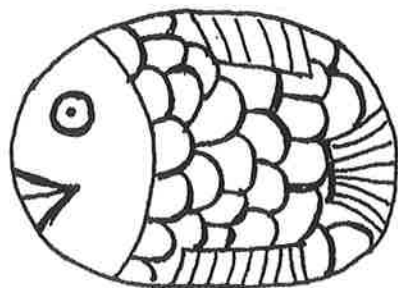
Dat je zondagmorgen door de duinen naar Parnassia fietst en dan langs het fietspad een hondje ziet zitten op een boomstronk. Hé, een hondje? In de duinen? Nee joh, dat is natuurlijk een vosje! Je stapt direct van je fiets en kijkt achterom. Het vosje kijkt je even aan en verdwijnt dan in de struiken. Later hoor je dat daar ooit een bejaard echtpaar is gespot, dat zittend op een bankje een vos koekjes zat te voeren.

Of dat hele jonge vosje dat je ziet tijdens een fietsexcursie door Spaarnwoude. Dat sluipt onderaan een talud door het hoge gras. Je stapt natuurlijk van je fiets en speurt onmiddellijk door je kijker. Dat is helemaal niet nodig. Het vosje heeft jou inmiddels ook gezien en komt argeloos over het talud naar je toe geklommen. Op slechts één meter afstand blijft het nieuwsgierig staan. Je hoort dat er in dit gebied (de Batterij) drie vossennesten zijn. Teveel vossen dus om in dit gebied aan voedsel te komen. Krijgen ze voedsel aangeboden van mensen? Zijn ze daarom zo argeloos? Je kunt je ook nog die vos herinneren die genoeg nam met een (al eerder weggegooid) klokhuis van een appel. Die was ook op speurtocht naar eten. In de Amsterdamse Waterleidingduinen stond je bij een afgraving te luisteren naar de uitleg van een gids. De vos kwam rustig aan en liep op kleine afstand om de kring deelnemers heen. Stond daarna even te wachten of hem iets toegeworpen zou worden (althans daar leek het op) en vond toen het appelklokhuis. Dat zijn allemaal ontmoetingen die een jaar geleden plaatsvonden. Ik kan me echter ook nog herinneren dat wij met de kinderen kampeerden op De Lakens in de Kennemerduinen. Dat is zeker acht jaar geleden. Als Pa tegen de schemering de beide kinders onder de douche deed, zat ik heerlijk voor de tent de dag te overdenken. Daarin werd ik een keer abrupt gestoord door het verschijnen van een vos. De adem stakte in mijn keel, dat weet ik nog. Een vos is tenslotte een in het wild voorkomend dier, niet direct gevaarlijk, maar je verwacht ook niet dat hij

rustig op armlengte langs je loopt om daarna in de struiken te verdwijnen. En ik had er nog nooit een gezien. Mijn beide kinderen vonden bij terugkomst een opgewonden moeder. En daar zaten wij de volgende avond met z'n vieren voor de tent en zagen de vos weer langskomen. Onze tent bleek gewoon op zijn wandelroute te staan. De volgende dag ben ik gips gaan kopen en die avond heb ik voor het naar bed gaan het zandveldje voor onze tent aangeveegd. Ja echt, met de tentbezem. Ik zag de burens denken: dat mens heeft een schoonmaakfobie, je gaat toch niet voor je tent vëgen?! De volgende ochtend werd het ze echter duidelijk. Ik was vroeg opgestaan en had voorzichtig op mijn aangeveegde stukje zand gekeken. En ja hoor, er stonden prachtig duidelijke sporen van de vos. En ook van verschillende vogels. Mijn kinderen moesten verplicht in de tent blijven totdat ik de sporen gevuld had met aangemaakt gips. Zo konden ze na de vakantie de gipssporen trots mee naar school nemen. Een ontmoeting met een wild dier, in dit geval een vos, is toch altijd weer iets bijzonders. Wat me opvalt, is dat mensen - ik ook graag - zo'n beest dichtbij willen hebben, willen voeren, willen aanhalen. Ik weet dat het niet goed is en als natuurgids heeft mijn verstand in deze gelukkig de overhand. Maar als er nu echt helemaal niemand kijkt, dan weet ik niet of ik toch niet ...
Jonne Misset

Stenen beschilderen....

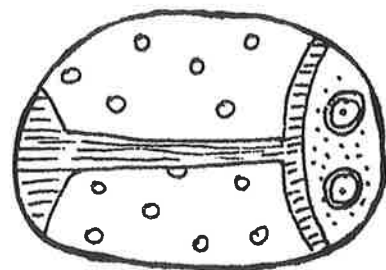
Steengoed

Vind je het ook zo moeilijk om een mooie steen te laten liggen? En sjouw je zakken vol stenen mee naar huis, om dan niet meer te weten wat je ermee zult gaan doen?

Hier zijn een paar ideetjes!

Heel mooie stenen kun je in een glazen pot bewaren. Als je water in de pot doet gaan ze mooi glimmen en kun je de kleuren beter zien. Zo'n pot vol stenen is een prima boekensteun.

De mooiste, gladste en grootste stenen vind je langs de grote rivieren. Misschien kom je er enkele tegen waarvan je zegt: deze lijkt op een vis, een kever of een muis.

Aan het werk dan:

1. Was de steen, dan kun je de eigen kleur goed zien.
2. Neem plakkaatverf en goede penselen (een dikke en een dunne), een pot water en een krant om er onder te leggen.
3. Bekijk de steen en bedenk wat je er in ziet. Je kunt met potlood eerst een ontwerp voor het beschilderen op de steen tekenen.
4. Ga aan het schilderen.

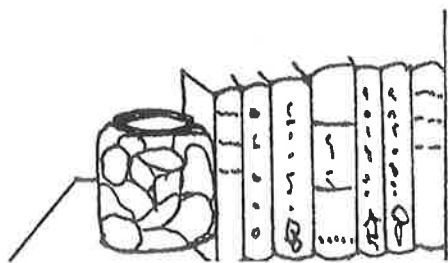
Plakkaatverf droogt tamelijk snel, maak de verf niet te nat.

Je kunt de kleuren goed over elkaar heen schilderen, maar laat de vorige eerst goed drogen! Zwarte lijnen kun je er met tekeninkt en pen opbrengen.

De steen is pas klaar als hij gelakt is. Neem een goede blanke lak, of blanke nagellak voor een klein steentje.

Goed gelukt?

Een leuk verjaardagscadeau of vakantiesouvenir!

Grootouder-kleinkindproject bij De Zandwaaier

Spannende tocht naar Niundendim

Wat doe je met de kleinkinderen in het weekend of de vakantie? Wat kan hier in de omgeving de concurrentie met een pretpark aan? Duincentrum De Zandwaaier heeft gekozen voor een spannende, sprookjesachtige wandeling door de duinen voor opa's, oma's en hun kleinkinderen.

De Zandwaaier heeft de ervaring dat veel groot-ouders met hun kleinkinderen naar dit centrum komen. Binnen is er genoeg te zien en te doen, maar als je met goed weer ook naar buiten wilt, dan zijn er alleen gemarkeerde wandelingen en speelweiden. "Er wordt nogal eens gevraagd naar bijzondere wandelingen of educatieve activiteiten buiten", aldus Hetty van Halder, medewerker voorlichting en educatie van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. "Een jaar geleden is Veldwerk Nederland een grootouder-kleinkindproject gestart, waarin natuureducatie centraal staat. Door middel van veel veldwerkopdrachtjes worden grootouders en kleinkinderen bij de natuur betrokken. Wij hebben contact met ze opgenomen en het een en ander doorgesproken. Toch hebben we hier voor een andere inhoud gekozen."

In het persbericht over deze nieuwe activiteit valt het volgende te lezen.

De ontdekkingsreis naar de geheime bossen van Niundendim gaat door de duinen rondom het duincentrum en duurt 2,5 uur. Voor elk kind is er een rugzak met een boekje vol geheimen en toverspreuken, dat ze tijdens de reis nodig hebben en kunnen invullen. Ook de route staat daarin duidelijk beschreven. Om de geheimen op te lossen hebben de kinderen in ieder geval een magisch oog nodig. De rugzak kan in het weekend van 26 en 27 augustus gratis geleend worden bij de balie van De Zandwaaier. Er wordt wel een borgsom gevraagd van 75 gulden. Na het genoemde weekend kun je de rugzak huren voor f 7,50.

Hetty van Halder vult dit bericht nog even verder aan. "Wij zijn uitgegaan van de rol van de grootouder en de belevingswereld van de (klein)kinderen. Opa's en oma's zijn degenen die de kinderen het meeste voorlezen. Deze rol krijgen ze ook tijdens de ontdekkingsreis. Zij moeten het verhaal voorlezen. Kinderen houden van sprookjes en van spanning. Hun fantasie moet geprikkeld worden. Daartoe zitten er genoeg ingrediënten in het verhaal en in de opdrachten. Maar ook in de rugzak zitten spannende dingen als het magisch oog, een onderwereldkijker én een bovenwereldkijker. Spelenderwijs leren de kinderen en hun grootouders met deze ontdekkingsstocht veel over de natuur in de duinen."

Nadere informatie is te krijgen bij duincentrum De Zandwaaier, telefoon 023 - 5411123.

Thijssse's Hof onder de loep

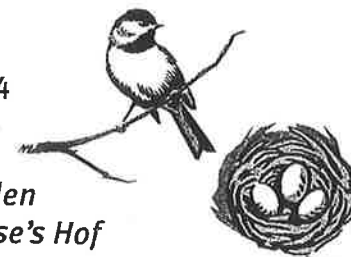
Grijp nu je kans...

om met een team van vrijwilligers de leerlingen van groep 6 van de basisscholen uit Haarlem en directe omgeving te begeleiden met hun ontdekkingstocht. In Thijssse's Hof wordt gedurende de vier seizoenen heel wat onder de loep genomen. Daar willen we graag wat assistentie bij van enkele enthousiaste natuurmensen.

Per seizoen komen de klassen één uur kennis maken met de natuur door vragen te beantwoorden en opdrachten te doen tijdens een wandeling door de Hof.

Belangstelling?
Bel 023 - 5263534

Rose-Marie
Coördinator scholen
vrijwilligers Thijssse's Hof

Paddestoelen onder de loep nascholing voor gidsen

De werkgroep cursussen en de werkgroep lezingen organiseren dit najaar een nascholingsprogramma over paddestoelen. Het programma wordt verzorgd door de paddestoelenliefhebbers Leo van der Brugge en Jan-Willem van Velzen. Aan de orde komen onder andere, soort, herkenning, leefwijze en de meest gestelde vragen door publiek. De nascholing staat open voor alle leden die actief willen worden op paddestoelengebied.

Het nascholingsprogramma is geen complete paddestoelencursus waarin u alle soorten leert kennen. Evenmin is het een cursus waarin we uitgebreid ingaan op basiskennis. En ten slotte is het beslist geen cursus voor gevorderden of gedroegde schimmelfanaten.

Voor wie?

Voor wie is deze nascholing dan wel bestemd? Voor alle leden die actief willen worden op paddestoelengebied. Dat betekent dat we er vanuit gaan dat u na afloop van de scholing een (kinder)excursie leidt tijdens een van de paddestoelenactiviteiten dit najaar. Daarnaast verwachten we een actieve houding; u krijgt namelijk een (kleine) opdracht mee voor thuis. Over uw basiskennis hoeft u zich geen zorgen te maken; die zullen we weer opfrissen.

Wat kunt u verwachten?

De nascholing bestaat uit twee lesavonden en twee excursies. Naast het opfrissen van de veronderstelde basiskennis en het beantwoorden van de meest gestelde vragen door publiek zullen we vooral aandacht besteden aan:

- het herkennen van enkele veel voorkomende groepen als amanieten en russula's en ingaan op vragen als waarom een bovist wel een stuivende zwam kan zijn, maar een stuifzwam geen bovist en uitleggen waarom een slijmzwam eigenlijk geen zwam is.
- het herkennen van enkele algemene soorten zoals de botercollybia, de helmmycena en het roestbruin kogelzwammetje. Voorts zullen we ingaan op enkele bijzonderheden die specifiek zijn voor paddestoelenexcursies, een stukje didactiek van het gidsen.

Waar en wanneer?

De lesavonden zijn op donderdag 14 en donderdag 21 september in Natuur- en Milieucentrum Ter Kleef, Kleverlaan 9 te Haarlem. Beide avonden beginnen om 20.00 uur. Vanaf 19.40 uur staan koffie en thee voor u klaar.

Op zaterdagen volgend op de lesavonden zijn de excursies. Zowel op zaterdag 16 september als op zaterdag 23 september starten we om 10.00 uur.

De locaties worden op de eerste lesavond bekendgemaakt.

Uiteraard zijn er voor IVN-leden geen kosten aan verbonden maar een fooi in de vorm van een excursie leiden, wordt dankbaar ontvangen.

Opgeven vooraf is niet nodig.

Voor meer informatie kunt u terecht bij Leo van der Brugge, (023)5261584 of bij Jan-Willem van Velzen, (023)5317756

Boeken

Het strekt tot aanbeveling de volgende boeken in bezit te hebben:

1. G.J. Keizer (1999, 3e druk), Paddestoelenencyclopedie, Rebo, Lisse
2. J. Daams (1975) 100 paddestoelen, Fleuriade 3, Amsterdam Boek

Activiteitenprogramma Herfst 2000

Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie, afdeling Zuid-Kennemerland
Secretariaat: Mw. J. de Vries, Tel. 023 5331557.

Vruchten en Zaden op de landgoederen Leyduin-Woestduin-Vinkenduin

Dinsdag 22 augustus

Vertrek: 19.00 uur. Parkeerplaats Leyduin, Manpadslaan, Heemstede.

Duur: 2 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Excursie "Natte duinvalleien in het Kraansvlak"

Dinsdag 29 augustus

Vertrek: 19.00 uur vanaf het info-paneel aan de Zeeweg in Bloemendaal aan Zee

Duur: 2 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Ineke Bettink, 023 5254995.

Fietsexcursie Roofvogels, Spaarnwoude

Zondag 3 september

I.s.m. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland en Recreatieschap Spaarnwoude.

Vertrek: 11.00 uur vanaf Boerderij Zorgvrij, Genieweg, Velsen-Zuid.

Duur: ± 3 uur. Kijker aanbevolen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Eric van Bakel, 023 5393507.

Excursie "Waterbeestjes" Hekslootpolder

Zondag 3 september

Vertrek: 13.00 uur, bij info-paneel hoek Spaarndamseweg/Vondelweg, Haarlem.

Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Dik Vonk, 023 5254140.

Eikels, bessen en noten in Wandelbos Groenendaal

Dinsdag 5 september

I.s.m. Gemeente Heemstede.

Vertrek: 18.30 uur, info-paneel grote parkeerplaats bij het restaurant.

Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Paddestoelenexcursie, Wandelbos Groenendaal

Zondag 24 september

I.s.m. Gemeente Heemstede.

Vertrek: 11.00 uur, info-paneel grote parkeerplaats bij restaurant Groenendaal.

Duur: 2 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Leo van der Brugge, 023 5261584.

Paddestoelendag, Landgoed Elswout

Zondag 1 oktober

Jaarlijks evenement over de wereld van schimmels en paddestoelen.

Te bezoeken van 10.30 tot 16.00 uur.

- Dialezingen van 30 minuten; aanvang iedere heel uur van 11.00 tot 15.00 uur.
- Paddestoelenexcursies van 1,5 uur, direct na afloop van de dialezingen.
- Speciale excursies voor kinderen van 4 t/m 10 jaar. Ouders gaan niet mee. Aanvang: 12.30 en 14.30 uur. Duur eveneens 1,5 uur.
- Tentoonstelling en videopresentatie over paddestoelen.
- De Groene Winkel van het IVN is de hele dag aanwezig.

Voor deelname aan de excursies kunnen ter plekke gratis kaartjes worden gereserveerd aan de informatiëstand. Entree Elswout via het poortgebouw aan de Elswoutlaan, Overveen. Toegangkaart verplicht.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Ans Boogers 023 5312902.

Rondleidingen Thijsses Hof

Georganiseerd door medewerkers van de Hof en gidsen van het IVN. Iedere eerste zondag van de maanden april t/m oktober. Aanvang: 14 uur. Ingang: Mollaan (achter het Pannenkoekenhuisje), Bloemendaal

Excursies Landgoed Huys te Manpad

Georganiseerd door Stichting Huys te Manpad, m.m.v. IVN gidsen. Gedurende de periode 15 april - 15 oktober: Iedere zaterdag, aanvang: 10.00 uur. Iedere dinsdag, aanvang 14.00 uur. Vertrek bij het toegangshek, Herenweg, Heemstede.

Avondwandeling, Landgoederen Leyduin-Woestduin-Vinkenduin

Dinsdag 3 oktober

Vertrek: 18.30 uur. Parkeerplaats Leyduin, Manpadslaan, Heemstede.

Duur: 2 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Leo van der Brugge, 023 5261584.

Paddestoelen in Leyduin

Zondag 15 oktober

I.s.m. het Noordhollands Landschap en het KNNV.

Deze dag zijn er vanaf 11.00 uur meerdere excursies waarbij de grote variatie aan paddestoelen op het landgoed onder de aandacht wordt gebracht.

Er zijn ook speciale paddestoelenexcursies voor kinderen van 4 t/m 10 jaar. Ouders gaan niet mee.

Vertrek: vanaf het landhuis.

Er is parkeerimte voor fiets en auto op de parkeerplaats Leyduin, Manpadslaan, Heemstede.

Duur: 1,5 uur, kindereexcursies eveneens 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Leo van der Brugge, 023 5261584.

Weidevogelexcursie, Hekslootpolder

Zondag 29 oktober

I.s.m. Vereniging Behoud de Hekslootpolder en Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 8.00 uur, info-paneel hoek Spaarndamseweg/Vondelweg, Haarlem.

Duur: 2,5 uur. Kijker meenemen. Denk om warme kleding.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Eric van Bakel, 023 5393507.

Paddestoelen excursie, Haarlemmerhout

Zondag 5 november

Vertrek: 11.00 uur, restaurant Dreefzicht, Fonteinlaan, Haarlem.

Duur: 2 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Leo van der Brugge, 023 5261584.

Strandexcursie, Bloemendaal aan Zee

Zondag 12 november

Vertrek: 12.00 uur, Kop van de Zeeweg, Bloemendaal aan Zee.

Duur: 2 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Yneke Bettink, 023 5254995.

~water~

~water~

Activiteit in het teken van het thema "Water Natuurlijk",
het landelijk IVN-thema van 1998 t/m 2000.